

شعر فروغ فرخزاد در بوته نقد

زیبایی‌شناسی

دکتر فاطمه مدرسی - الناز ملکی

سر شناسه: مدرسی، فاطمه، ۱۳۳۵ -

عنوان و نام پدید آور: شعر فروغ فرخزاد در بوته نقد زیبایی شناسی / فاطمه مدرسی، الاناز ملکی.

مشخصات نشر: ارومیه: دانشگاه آزاد اسلامی (ارومیه)، ۱۳۹۰.

مشخصات ظاهری: ۲۷۰ ص.، جدول، نمودار

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۱۰-۱۱۹۷-۲

وضعیت فهرست نویسی: فیا

موضوع: فرخزاد، فروغ، ۱۳۱۳-۱۳۴۵-نقد و تفسیر

موضوع: فرخزاد، فروغ، ۱۳۱۳-۱۳۴۵-زیبایی شناسی

موضوع: شعر فارسی- قرن ۱۴-تاریخ و نقد

موضوع: زیبایی شناسی

شناسه افزوده: ملکی، الاناز، ۱۳۶۳

رده بندی کنگره: ۷۱۳۹۰ ش ۳۴ / م ۱۶۴ / پی آر ای

رده بندی دیویی: ۱/۶۲ فا ۸

شماره کتابشناسی ملی: ۲۵۶۶۷۲۳

عنوان کتاب: شعر فروغ فرخزاد در بوته نقد زیبایی شناسی

مولفین: دکتر فاطمه مدرسی، الاناز ملکی

ناشر: انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی واحد ارومیه

تاریخ نشر: شهریور ماه ۱۳۹۲

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۱۰-۱۱۹۷-۲

تعداد صفحات و قطع: ۲۷۰، وزیری

تیراژ: ۲۰۰۰

قیمت: ۶۰۰۰۰ ریال

پیش‌گفتار

فروغ فرخزاد (۱۳۱۳-۱۳۳۴) از چهره‌های نامدار ادبیات معاصر است که در طی عمر کوتاه اما پربارش، در عرصه‌ی شعر پنج دفتر به نامهای اسیر، دیوار، عصیان، تولدی دیگر و ایمان بیاوریم به آغاز فصل سرد سرود. کمتر شاعری در بین معاصران وی می‌توان یافت که با این حجم کم، اشعار خوب و زیبای بسیاری داشته باشد. سه دفتر اسیر، دیوار و عصیان در فضای احساسی و بیان هیجانات دوره‌ی نوجوانی و جوانی شاعر است در قالب چارپاره‌های به هم پیوسته به تقلید از توللی، خاتمی، نادرپور و ... با مضامینی یکسان و تکراری که از ارزش هنری کمتری برخوردارند. اما در تولدی دیگر، ناگاه در پی انقلابی درونی به تفکر و تعمق در شعر و جوهر شعری پرداخت، شاعری سخت‌کوش و پرتلاش شد، به تمامی جوانب شعر با دیدی نو و بدیع نگریست، این نگرش تازه سبب ابداع مضمون‌های تازه و بکر همراه با آفرینش تصاویر هنری، زیبا، پیچیده و پرابهام شد، به گونه‌ای که در دو مجموعه‌ی پایانی تولدی دیگر و ایمان بیاوریم به آغاز فصل سرد در همه‌ی عناصر شعر از جمله زبان، عاطفه، تخیل، تصویر و موسیقی، نوآوری و آشنایی‌زدایی کرده است.

اشعار سطحی، احساساتی و رمانتیک غیر هنری جای خود را به اندیشه و تفکر و اشعار اجتماعی سپرد و مضمون شعرهای او مسائل اجتماعی قابل توجه، حقیقت‌های بازگو نشده، دردهای مشترک، یأس‌های فلسفی و مسائل پیچیده‌ی انسان معاصر و محیط واقعی او بود که آنها را به بهترین و مؤثرترین وجه و شکل هنرمندانه بیان کرد. زبان بی‌دروغ فروغ ساده و صمیمی است، لحنی متناسب با مضمون شعر که بیشترین ارزش زیبایی‌شناسی و تأثیرگذاری آن در همین سادگی و صداقت گفتار است. او می‌کوشید تا زبان شعرش بی هیچ تکیه‌ی تجربه‌ی شاعرانه را بازگو کند. به همین سبب از قید وزن نیمایی و محدودیت‌های آن رهایی می‌جست و در پی آزادی بیشتری بود تا در ادامه‌ی راه نیما شعر را به وزن ساده و نامحسوس گفتاری نزدیک کند، به گونه‌ای که وزن در کنار دیگر عناصر شعری و نه حاکم بر فضای شعر باشد و از طرفی فاقد آن نیز نباشد.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	پیش‌گفتار.....
	فصل اول: زیبایی‌شناسی
۲	زیبایی‌شناسی.....
۳	قلمرو زیبایی‌شناسی.....
۳	زیبایی چیست؟.....
۶	تاریخچه‌ی زیبایی‌شناسی.....
۷	- زیبایی‌شناسی در آرای فلاسفه و اندیشمندان غربی.....
۷	الف) دوره‌ی باستان.....
۷	افلاطون.....
۸	ارسطو.....
۸	افلوپین.....
۹	ب) فرون وسطی.....
۹	قدیس سنت آگوستین.....
۹	قدیس توماس آکونیا.....
۱۰	ج) دوره‌ی رنسانس.....
۱۰	دکارت.....
۱۱	د) دوره‌ی جدید.....
۱۱	بومگارتن.....
۱۲	کانت.....
۱۳	شیلر.....
۱۳	هگل.....

کروچه.....	۱۴
نیوتن.....	۱۵
هایدگر.....	۱۵
گادامر.....	۱۶
سارتر.....	۱۷
اومبرتو اکر.....	۱۸
- زیبایی‌شناسی در آرای اندیشمندان اسلامی.....	۱۹
فارابی.....	۲۰
ابن سینا.....	۲۰
ابو حیان توحیدی.....	۲۱
عبدالقاهر جرجانی.....	۲۲
امام محمد غزالی.....	۲۳
عین القضات.....	۲۳
نظامی عروضی سمرقندی.....	۲۴
خواجه نصیرالدین طوسی.....	۲۴
زیبایی‌شناسی از دیدگاه نشانه‌شناسی.....	۲۵
زیبایی و شعر.....	۲۸
فصل دوم: صور خیال در شعر فروغ فرخزاد	
خیال.....	۳۴
محور عمودی و محور افقی خیال.....	۴۱
بررسی محور افقی و عمودی خیال در شعری از فروغ.....	۴۴
تشبیه و انواع آن.....	۴۷
تشبیه از نظر ساختمان صور و ذکر ارکان.....	۴۹
الف) تشبیه گسترده.....	۴۹
ب) تشبیه مجمل.....	۵۱

عنوان	صفحه
ج) تشبیه مرسل مفصل.....	۵۲
د) تشبیه بالکنایه یا مؤکّد.....	۵۳
تشبیه به اعتبار حسی و عقلی بودن طرفین.....	۵۴
الف) حسی به حسی.....	۵۴
ب) عقلی به عقلی.....	۵۴
ج) عقلی به حسی.....	۵۵
د) حسی به عقلی.....	۵۵
تشبیه مبتذل.....	۵۶
تشبیه غریب.....	۵۶
تشبیه به اعتبار وحدت و تعدد مشبه‌به‌ها.....	۵۸
تشبیه تسویه.....	۵۸
تشبیه جمع.....	۵۸
تشبیه مفرد.....	۵۹
تشبیه مقید.....	۶۰
تشبیه مرکب.....	۶۰
تشبیه تفضیل.....	۶۴
تشبیه فشرده.....	۶۴
بررسی تشبیه به اعتبار موضوع مشبه به.....	۶۷
انواع مشبه‌به‌ها.....	۶۸
الف) طبیعت و عناصر طبیعی.....	۶۸
ب) اشیا و وسایل زندگی شخصی.....	۷۰
ج) انسان، اعضای بدن، حالات، رفتار و اعمال او.....	۷۲
د) عناصر و موجودات وهمی و خیالی.....	۷۴
بررسی تشبیه به اعتبار موضوع مشبه.....	۷۵
الف) انسان و عواطف و حالات انسانی.....	۷۷

۷۷	۱) "من" در مقام شخصی شاعر
۷۸	۲) من در جایگاه "زن"
۸۰	۳) معشوق شاعر
۸۳	۴) اعضای بدن انسان
۸۷	ب) افعال، صفات، حالات و عواطف انسانی
۹۳	ج) طبیعت، پدیده‌ها و عناصر طبیعی
۹۷	د) عناصر ذهن و ماهیم فلسفی
۱۰۴	استعاره در شعر فروغ
۱۰۶	الف) استعاره‌ی مصرّحه
۱۱۳	ب) استعاره‌ی مکنیه
۱۱۷	تشخیص در شعر فروغ
۱۲۸	سمبل و رمز در شعر فروغ
۱۳۹	کنایه در شعر فروغ

فصل سوم: زبان در شعر فروغ

۱۴۸	زبان‌شناسی و ادبیات
۱۵۲	ویژگی‌های کلی زبان شعر فروغ
۱۵۲	۱. انسجام
۱۵۳	۲. ارجاع
۱۵۴	۳. ادات رابط
۱۵۵	۴. همنشین‌سازی نقشی
۱۵۶	الف) همنشین‌سازی نقشی واژگانی
۱۵۶	ب) همنشین‌سازی نقشی جمله‌ای
۱۵۷	۵. زبان زنانه
۱۵۸	۶. زبان گفتاری
۱۶۱	۷. زبان استعاری

عنوان	صفحه
۸. لحن مکالمه و روایت.....	۱۶۲
۹. حس آمیزی.....	۱۶۴
۱۰. بسامد گزاره‌های تردیدی و عاطفی.....	۱۶۶
۱۱. جناس.....	۱۶۶
۱۲. واج آرایی.....	۱۶۸
۱۳. انحراف صفت.....	۱۶۹
۱۴. شگرد «تکرار».....	۱۶۹
۱۵. متناقض نمایی.....	۱۸۴
تحلیل زبان شناختی یکی از اشعار فروغ فرخزاد.....	۱۹۶
فصل چهارم: وزن در شعر فروغ	
بررسی وزن اشعار فروغ.....	۲۰۰
الف) وزن سَتی.....	۲۰۲
ب) وزن نیمه سَتی.....	۲۰۶
ج) وزن نو نیمایی.....	۲۱۶
د) وزن شخصی گفتاری.....	۲۲۲
نتیجه‌گیری.....	۲۳۱
پیشنهادهات.....	۲۳۳
جداول.....	۲۳۳
نمودارها.....	۲۳۷
فهرست اعلام.....	۲۴۱
یادداشت‌ها.....	۲۴۵
فهرست منابع.....	۲۵۱